

RETTE RUNDT

32
JUNI
2020

Magasin for Danmarks Domstole

ET ÅRHUNDREDE MED RETS- PLEJELOVEN

TEMA Retsplejeloven

Retsplejeloven er garant for det enkelte menneskes retssikkerhed og er omdrejningspunktet for retsstaten, som vi kender den herhjemme. Loven fyldte 100 år sidste efterår. Retten Rundt giver denne gang ordet til seks fremtrædende jurister, som hver især reflekterer over retsplejeloven, dens betydning og retsstaten anno 2020 og fremover.

3 100 år med en lov af afgørende betydning **16** Domstolene på nødblus **20** Konflikter svækker produktivitet

22 Retspræsidenter i billeder **24** En tilfreds mand overlader roret

CORONA OG RETSPLEJELOVEN 100 ÅR EFTER

Marts måned 2020 blev på alle måder usædvanlig. På meget kort tid lukkede Danmark ned, og domstolene overgik til nødberedskab. Det var ligesom at komme til en stor eksamen, som man ikke rigtig havde haft mulighed for at forberede sig til.

Efter seks uger på nødblus genåbnede vi Danmarks Domstole fysisk. Kort efter leverede byretterne en samlet produktion på tværs af straffe-, civile og skiftesager på 113 pct. i forhold til en gennemsnitlig uge i 2019. Det er et rigtig flot resultat – ikke mindst med tanke på de fortsatte sundhedsmæssige krav til afstand, hygiejne og rengøring.

Domstolsstyrelsen fik, som led i genåbningen, ansvaret for at stå i spidsen for et såkaldt sektorpartnerskab. I samspil med straffesagskædens aktører, Familieretshuset, advokatforeningerne, domstolenes personaleorganisationer, sundhedsmyndighederne, Arbejdstilsynet og Justitsministeriet fik vi til opgave at sikre en ansvarlig genåbning af domstolene.

Deltagerne i sektorpartnerskabet har rost den måde, som genåbningen af domstolene er forløbet på, og vi har fået forespørgsler fra udlandet om at se vores genåbningsplan, som har vist sig at være en inspiration i mange af de internationale fora, vi er en del af.

Da corona-krisen var på sit højeste, blev der lynhurtigt vedtaget nye love, og eksisterende love blev ændret. Alt sammen for at bremse smitten. De mange tiltag under corona-håndteringen har medført en del debat om retssikkerhed, herunder hastigheden af lovgivnings-tiltag, solnedgangsklausuler mv. Det viser, at det også i Danmark er vigtigt og nødvendigt, at vi hele tiden diskuterer og værner om retssikkerhed og retspleje, og det er godt, at vi som retssamfund tager disse debatter.

Et af omdrejningspunkterne i vores retssamfund, retsplejen, er temaet for dette nummer af Retten Rundt. Retsplejeloven fyldte 100 år sidste efterår, og det er værd at fejre i Retten Rundt, da loven og tankerne bag fortsat er kernen i retsstaten.

Retsplejeloven har således helt afgørende betydning for det enkelte menneskes retssikkerhed og centrerer sig omkring, hvordan retsstatsprincipperne bliver udlevet i praksis. Den er en hjørnesten i det danske samfund, og den danner fundamentet for Danmarks Domstoles arbejde.

Danmark kan, ifølge organisationen World Justice Project, bryste sig af at have verdens bedste retsstatsgarantier. Der er stor tillid til domstolene og dommerne, og vi er tilmed et af de mest

effektive retsvæsener i verden. Men rundt omkring os er retsstatsprincipperne under angreb. Vi skal, sammen med ligesindede lande, stå vagt om retsstatsgarantierne hos os selv, i Europa og globalt og være eksponenter for, at det enkelte menneske beskyttes mod overgreb fra statens side, og at mindretallet er beskyttet mod overgreb fra majoriteten.

God sommer til alle!

Kristian Hertz
Direktør, Domstolsstyrelsen

Direktør Kristian Hertz, Domstolsstyrelsen
Foto: Kristian Brasen

INDHOLD

100 år med en lov af afgørende betydning.....	3
Seks jurister om retspleje	5
Domstolene på nødblus.....	16
Mød medarbejderne	19
Konflikter dræner og svækker produktivitet.....	20
Retspræsidenter i billeder.....	22
En tilfreds mand overlader roret.....	24
Domstolene har fået nyt digitalt ansigt	28
Digitalisering og it	29
Kort nyt	30

Forsidefoto: Lars Krabbe

Tidsskrift for ca. 2.400 ansatte ved domstolene, i Procesbevillingsnævnet og Domstolsstyrelsen samt interesserede brugere

Udgivet af:
Domstolsstyrelsen
Store Kongensgade 1-3
1264 København K
Telefon 70 10 33 22

Ansvarlig ifølge medieansvarsloven: Direktør Kristian Hertz
Redaktører: Nana Vogelbein og kommunikationsenheden
kommunikation@domstolsstyrelsen.dk

Redaktionsgruppe: Mai Ahlberg, Retten i Glostrup, Karsten Ribbjerg Erichsen, Retten i Hillerød, Ulla Otken, Retten på Frederiksberg, Ellen Busck Porsbo, Østre Landsret

Design, layout og tryk: Rosendahls a/s

Oplag: 3.300

TEMA:

RETSPLEJELOVEN

100 ÅR MED EN LOV AF AFGØRENDE BETYDNING

Retsplejeloven står vagt om det enkelte menneskes retssikkerhed og er omdrejningspunktet for retsstaten, som vi kender den herhjemme. Sidste efterår fyldte loven rundt.

Af Nana Vogelbein

Den 1. oktober 2019 blev retsplejeloven 100 år. Det fejrer og perspektiverer vi i dette nummer af Retten Rundt. Retsplejeloven delte den runde dag med Højesteret, landsretterne samt Advokatsamfundet, der ligeledes kunne fejre 100-års jubilæum. Retsplejeloven fastsætter, hvordan det enkelte menneske er beskyttet mod overgreb fra statens side, og hvordan et mindretal er beskyttet mod overgreb fra majoriteten. Den har derfor afgørende betydning for at sikre retsstatens indbyggere.

For at kunne yde denne beskyttelse bygger lovgivningen på en række principper, som blandt andre er: lighed for loven, magtens tredeling, domstolenes uafhængighed, respekt for

elementære frihedsrettigheder som ytringsfrihed, trykkefrihed og forsamlingsfrihed samt overholdelse af menneskerettighederne og retsgarantier i forbindelse med strafforfølgelse.

Retsplejeloven indeholder blandt andet reglerne for domstolenes struktur og domstolenes behandling af civile sager og straffesager, ligesom den dikterer reglerne for aktindsigt i domme og andre afgørelser, som træffes ved domstolene.

En ny tid

Lov nr. 90 af 11. april 1916 om Rettens Pleje – den, vi i dag kender som retsplejeloven – trådte i kraft 1. oktober 1919 med sine

FAKTA

- Retsplejeloven er siden 1919 ændret flere gange.
- Ændringer af retsplejeloven sker i nyere tid oftest efter forslag fra Strafferetsplejeudvalget og Retsplejerådet.
- Stort set alle af de oprindelige bestemmelser i retsplejeloven er i dag blevet justeret.
- Ifølge den årlige rapport fra World Justice Project har Danmark verdens bedste retsstatsgarantier.

dengang 1.043 paragraffer, fordelt på 95 kapitler og fem bøger. I dag har loven fortsat fem bøger, men antallet af kapitler er øget til 114, antallet af paragraffer til 1.124.¹

Den første grundlov fra 1849 fastslog, at den dømmende magt og forvaltning skulle adskilles. Det hed sig desuden, at der snarest og i videst muligt omfang skulle gennemføres offentlighed og mundtlighed i hele retsplejen. Der gik alligevel 70 år med forarbejder og politiske drøftelser, før 1849-grundlovens principerklæring om retsbeskyttelse blev udmøntet i en retsplejelov.

Retsplejelovens vedtagelse reformerede det danske retsvæsen og vores retspleje, som før lænede sig op ad ældre

lovbestemmelser. Lovovertrædelser var indtil begyndelsen af 1800-tallet blevet betragtet som en sag mellem parterne, og selvom varetægtsfængsling var muligt, fandt det sjældent sted.²

I 1919 blev der med loven indført nævningeting i en række straffesager for at få befolkningen til at tage medejerskab for retsstaten og sikre opbakning, offentlighed og mundtlighed i retsplejen, og domsmagten blev adskilt fra anklagemyndigheden.

Retsstaten anno 2020

Retsplejeloven har altså helt afgørende betydning for det enkelte menneskes retssikkerhed og centrerer sig omkring, hvordan retsstatsprincipperne bliver udlevet i praksis. At blive mistænkt for en forbrydelse, overvåget og varetægtsfængslet er voldsomme indgreb for et menneske, og derfor er det vigtigste princip i retsplejen også, at enhver er uskyldig, indtil det modsatte er bevist.

Den seneste tid har retsstaten i flere europæiske lande og globalt set været under angreb. På de følgende sider giver Retten Rundt ordet til seks fremtrædende jurister, som hver især reflekterer over retsplejeloven, dens betydning og retsstaten anno 2020 og fremover.

¹Kilde: "Retsplejeloven 100 år", DJØF Forlag

²Kilde: "Kampen for retsstaten", Preben Wilhjelmsen

Hvorfor fejrede vi overhovedet retsplejeloven?

Retsplejeloven er en vigtig lov. Den afspejler imidlertid noget endnu vigtigere, nemlig dansk retskultur som bærer af en retspleje i overensstemmelse med fundamentale retlige værdier. Det er denne retskultur, der er grund til at fejre. Det er den, som er årsag til, at Danmark ligger nummer et i europæiske og globale undersøgelser af retssikkerhed og tillid til domstolene. Retsplejeloven kan vi sætte en dato på, så det er den, vi fejrer. Men det, som i virkeligheden fortjener fejring, er den retskultur, som loven udspringer af, som retsstaten bygger på, og som retsplejen udøves og udvikles i overensstemmelse med.

Hvordan påvirker den det danske samfund anno 2020?

Retsplejeloven indeholdt i 1919 og indeholder i 2020 regler om rettens pleje i vid forstand. Der er sket mange ændringer og udbygninger, ganske som samfundet er undergået store forandringer, men grundlæggende tjener loven uforandret det overordnede formål, at der plejes ret i overensstemmelse med, hvad retssikkerhed og befolkningens tillid til hver en tid kræver. Væsentlige nydannelser som f.eks. Domstolsstyrelsen og Dommerudnævnelserådet i 1999 og Domstolsreformen i 2007 kan kun ske ved en lovændring. Loven er det instrument, hvormed politikerne påvirker retsplejens udøvelse. Det gør de i stort som i småt, heldigvis for det meste i overensstemmelse med, hvad dommere, advokater og andre jurister er blevet enige om. Retsplejeloven er kun i begrænset omfang blevet en politisk slagmark, og det er godt, rigtig godt endda. Det sikrer nemlig den bedst mulige udvikling af rettens pleje i overensstemmelse med de grundlæggende retssikkerhedsværdier, den gerne skulle sikre realiseringen af.

Hvilke samfundstendenser – i og uden for Danmark – i forhold til retsplejens fremtid skal vi være opmærksomme på?

Retssikkerhed er et gode, som udspringer af vores retskultur, som vi skal værne om. I den forbindelse er der grund til at være opmærksom på, at der til hver en tid vil være tendenser i et samfund, som kan føre til øget statslig kontrol og begrænsninger i den personlige frihed. Når et samfund udsættes for nye trusler som f.eks. terror og Covid-19, kommer der ny lovgivning. For en tid eller for altid. Heldigvis har vi i Danmark et levende demokrati med høj stemmedeltagelse ved valg og tradition for samarbejde på tværs af partigrænser, så også terrorlovgivning og Covid-19-lovgivning i det væsentlige er solidt forankret i vores demokrati og grundlæggende værdier og menneskesyn.

Er den danske retspleje og retsstat under pres?

Det er vigtigt til hver en tid at forholde sig kritisk til indhold i og forvaltning af retssikkerhed. Det er der da også noget, der tyder på, at vi gør. Et opslag på Google af "Retsstaten under pres" giver ca. 22.100 hits – på 0,32 sekund. Mange af de regler, som diskuteres i de opslag, er resultat af en afvejning af vidt forskellige hensyn som f.eks. til befolkningens sikkerhed og den enkeltes frihed. Typisk for sådanne regler er, at de her i landet har fået et indhold, som er bestemt af en pragmatisk, konsensusorienteret tilgang til løsning af samfundsmæssige problemer. Der kan nok være både det ene og andet vedrørende f.eks. så forskellige spørgsmål som overvågning og forudgående eller efterfølgende domstolskontrol og mange andre retssikkerhedsspørgsmål, som kan give anledning til kritisk drøftelse, ligesom

Fhv. højesteretspræsident
Børge Dahl

Foto: Lars Bahl

der nok også kan være noget at være ligefrem utilfreds med – hvilket i almindelighed heldigvis fører både til offentlig debat og retlig prøvelse. Af væsentlig betydning for retssikkerheden er det, at borgerne har domstolene til opnåelse af retsbeskyttelse, at domstolene står værn om retssikkerheden, når det gælder. Og på det punkt er der ikke noget tegn på, at noget står for fald. Lad mig bare nævne tunesersagen, hvor Højesteret slog fast, at i Danmark kan ingen fængsles for at være til fare for statens sikkerhed uden domstolsprøvelse af, hvad der er af beviser derfor.

Hvad er dit største håb i forhold til "at pleje ret" de næste årtier?

Retssikkerhed er noget, som skal passes og plejes hver eneste dag. I Danmark arbejder domstolene for ret og retfærdighed. Vi har vores retstradition og forståelse af, hvad det vil sige at pleje ret, herunder hvor grænsen til det politiske går. Den forståelse skal vi holde fast i. Også i samarbejdet med internationale domstole, hvis tilgang undertiden beskrives med ord som kreativ juridisk aktivisme. Udviklingen internationalt skulle nødtigt blive så dynamisk og kreativ, at man ikke kan følge med nationalt. Det skulle også gerne fremover være sådan, at befolkningen har tillid til domstolene som retssikkerhedens vogtere.

TEMA

Andrew Hjuler Crichton,
generalsekretær, Advokatsamfundet

Hvorfor fejrede vi overhovedet retsplejeloven?

For Advokatsamfundet har retsplejeloven en særlig betydning, fordi den for over 100 år siden satte rammen for advokaters rolle i samfundet, og på den måde gik vores eget jubilæum i 2019 hånd i hånd med 100-året for retsplejeloven. Det er en lov, som satte fastere rammer for advokaters virke, og det blev et krav, at uøvende advokater skal være medlemmer af det, der i dag er Advokatsamfundet.

Advokatsamfundets opgaver efter retsplejeloven er at sikre advokaters integritet, føre tilsyn med advokater og samtidig være med til at sikre retssikkerheden i samfundet. Advokaten er med andre ord ikke blot sat i verden

alene for at være bindeled mellem borger eller virksomhed og domstolene, men også for at være garant for og sikre retssikkerheden i samfundet. På den måde understøtter advokater et af de vigtigste formål med retsplejeloven; nemlig at sikre et fundament af retssikkerhed for borgere og virksomheder.

Den grundlovssikrede uafhængighed, som dommerne har, rummer i lovens ord ikke advokater. Men det kunne den for så vidt lige så godt have gjort, for uden uafhængigheden hos både dommere og advokater har vi ingen retsstat. Det er vigtigt at holde fast i, at uafhængigheden er helt central for at kunne kæmpe den enkeltes sag. Advokater skal levere beskyttelse for alle – uanset hvilke situationer man havner i. Det er et grundprincip i vores

retsstat, som er meget vigtigt, og som vi skal værne om. Efter min bedste overbevisning burde advokater derfor have samme fundament at stå på som dommerne – nemlig grundloven – netop fordi uafhængigheden knytter sig direkte til retssikkerheden.

Hvordan påvirker den danske samfund anno 2020?

Retsplejeloven sikrer blandt andet advokaters uafhængighed i samfundet, hvilket hænger fuldstændig sammen med borgerens retssikkerhed. For den borger, der har en sag mod staten, giver det god mening, at staten ikke fører tilsyn med advokaten og derfor ikke har mulighed for at lægge pres på advokaten.

Uafhængigheden er aktuell hver eneste dag i retssamfundet og gælder ikke alene forholdet til staten, men også til andre borgere eller virksomheder, for en advokat må ikke have andre interesser end klientens, og heri ligger også, at advokaten har tavshedspligt. Og sådan skal det være – både for 100 år siden og i et moderne retssamfund.

Hvilke samfundstendenser – i og uden for Danmark – i forhold til retsplejens fremtid skal vi være opmærksomme på?

Når det drejer sig om at forsvare retsstaten og retssikkerheden, vil advokater altid være i front. Det betyder også, at advokater vil være en torn i øjet på de magthavere, som ikke respekterer retsstaten og demokratiet. Det har vi set mange steder, hvor advokater er blevet forfulgt, chikaneret og fængslet for at repræsentere eller forsvare systemkritikere og minoriteter.

Vi har set det udvikle sig flere steder i verden, og de seneste år er den manglende respekt for grundlæggende demokratiske værdier også sket inden for EU's grænser, hvor især Polen og Ungarn udfordrer retsstatsprincipperne.

Når Polens parlament vedtager en lov, der giver den polske regering mulighed for at afskedige eller straffe dommere, hvis deres domme går imod regeringens ønsker om reformer og lovgivning – som det skete i december sidste år – så synes jeg, at der er meget stor grund til bekymring, fordi det geografisk er tæt på os, men langt fra det, vi forbinder med en retsstat.

I Danmark har vi også set tegn på, at nogle danske politikere ikke længere har den samme grundlæggende respekt for de retsstatsprincipper, som burde være en selvfølgelighed, herunder princippet om magtens tredeling, f.eks. når politikere deltager i folkedomstolen ved at kommentere på retssager i offentligheden, inden der er afsagt dom. Der har – desværre – været eksempler på nogle ret firkantede kommentarer i pressen fra politisk side, såsom nedladende kommentarer om, at advokater forsvarer bandemedlemmer, og desuden kommentarer om strafudmålingen, inden dom er afsagt. Senest har vi set et eksempel, hvor den sigtede faktisk endte med en frikendelse. Så ja, noget tyder på, at det er udtryk for en trend i samfundsudviklingen, som vi bliver nødt til at være opmærksomme på.

Er den danske retspleje og retsstat under pres?

Hvis du spørger bredt, tror jeg, at alle kan blive enige om, at vi i Danmark ønsker at have en moderne retsstat, med alt hvad det indebærer af en høj grad af retssikkerhed både i vores lovgivning, i retten til et forsvar og uafhængige advokater og dommere. Og vi kan da også langt hen ad vejen bryste os af, at vi er et land med høj retssikkerhed.

Men når det er sagt, vil der altid være et vist pres på retssikkerheden, som jo er en grundpille i retsstaten. Fra politisk hold har man eksempelvis med en række lovforslag presset retssikkerheden de seneste år, hvor man er gået til kanten

med for eksempel administrativ fratagelse af statsborgerskab. Senest har vi også set det her i foråret, hvor politikerne i al hast vedtog en række bestemmelser i forbindelse med corona-krisen og dermed bevægede sig væk fra den retsstat, vi normalt nyder godt af. Vi har under corona-krisen – med god grund – lagt mere magt over til myndighederne og fjernet nogle af den enkeltes rettigheder. Det skal vi holde skarpt øje med, så vi får genetableret den normale retstilstand igen hurtigst muligt, for at sikre at der er det rigtige balancepunkt mellem den enkeltes rettigheder og statens behov for at regulere samfundet ved hjælp af lovgivning.

Under corona-krisen har stort set ingen borgere kunnet få løst en retssag, da retterne i en periode kun kunne prioritere de absolut mest nødvendige sager. Det er klart, at de borgere, der står midt i tvister, hurtigt mærker, hvor afgørende det er, at man kan få løst en sag ved domstolene, så retssikkerheden kan sikres. Jeg mener, at læren af det er, at det, vi betragter som et solidt moderne retssamfund, ret hurtigt kan få sprækker. Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på at udbedre dér, hvor det er nødvendigt, og så snart det bliver muligt, for at få genetableret et højt niveau af retssikkerhed, særligt når det gælder domstolene og vores lovgivning, netop fordi disse områder har været sat under pres.

Hvad er dit største håb i forhold til "at pleje ret" de næste årtier?

At aktørerne i retssamfundet vil bidrage til, at vi kan bevare en høj grad af retssikkerhed i samfundet for alle – uanset social eller økonomisk formåen hos den enkelte. De seneste måneder har vi fået en smagsprøve på, hvor hurtigt tingene kan ændre sig, og derfor er der god grund til hele tiden at bevare fokus på at værne om de rettigheder og værdier, som vi har, og forbedre der, hvor vi kan.

Lars Bay Larsen, dommer ved EU-Domstolen

Foto: Jesper Bay

Hvorfor fejrede vi overhovedet retsplejeloven?

Vi fik grundloven den 5. juni 1849, og den har med meget få ændringer – ingen i min efterhånden anselige levetid – holdt sig til i dag. Grundloven indeholdt mange elementer, både umiddelbart og i form af såkaldte løfteparagraffer, der i årene efter 1849 er blevet indfriet.

Det gælder også løftet i grundlovens paragraf 61 og 62 om – ikke mindst på baggrund af magtens tredeling, jf. grundlovens paragraf 3 – at ordne den dømmende magts forhold og retsplejen ved lov.

I Danmark har vi ikke helt de samme traditioner for meget store samlede lovreformer og kodifikationer, som kendes i mange andre europæiske lande, f.eks. i Frankrig og i Tyskland. Danske Lov fra 1683 fra den tidlige enevældes tid og landskabslovene, herunder Jyske Lov fra 1241, er undtagelserne. Fra tiden efter demokratiets indførelse er straffeloven og retsplejeloven nok det nærmeste, vi kommer store, samlede lovgivningsarbejder. Med retsplejeloven både som klart den største – med mere end 1.000 paragraffer – og tillige den, der havde den vanskeligste og mest langtrukne fødsel.

Siden har loven i praksis vist sin levedygtighed ved ikke blot at skulle domstolene fra forvaltningen, men også til stadighed og med utallige ændringer, tilpasninger og justeringer at sætte en ramme for domstolenes, anklagemyndighedens og advokaternes virke, samt tillige et samlet sæt processuelle regler for såvel civil- som straffeprocessen. Retsplejelovens betydning afspejles også i den omstændighed, at den – ligesom straffeloven nyder godt af et permanent udvalg, Straffelovrådet – har sit eget permanente sagkyndige udvalg, Retsplejerådet.

Måske er det netop i kraft af den langtrukne og vanskelige fødsel og den løbende omsorg, at barnet har vist sig så levedygtigt, som tilfældet er. I Danmark er det en smuk tradition, at Majestæten lykønsker dem, der har opnået at fylde 100 år. Vi har også tradition for at markere det i den juridiske verden, når f.eks. grundloven, Danske Lov eller Højesteret har store runde fødselsdage. Ja, grundloven fejrer vi jo hvert eneste år på grundlovsdag. Det gør vi ikke med retsplejeloven, men det var i mine øjne med rette, at retsplejeloven, der jo også hjalp Det Danske Advokatsamfund til verden, blev markeret i anledning af de 100 år.

Hvordan påvirker den det danske samfund anno 2020?

Det er nemt – også for nemt – at konstatere, at det ikke er de godt 1.000 paragraffer i retsplejeloven, der får verden til at dreje rundt.

Retsplejeloven regulerer, naturligvis, ikke alt hverken i verden eller bare i Danmark. Men den giver – inden for grundlovens rammer – nogle helt centrale kompetencer og spilleregler for, hvem der kan gøre hvad under hvilke betingelser og hvordan i Danmark. Rammer, kompetencer og spilleregler, som i retsvæsenet anvendes og respekteres hver dag året rundt, uden at vi måske tænker så meget over det, men som ikke desto mindre er en meget væsentlig del af grundlaget for, at vi med rimelighed kan betragte os som en retsstat. Det er et regelsæt, som løbende tilpasses, justeres og suppleres ved både større og mindre ændringer, som det blandt andet er sket ved de store reformer, der yderligere har styrket domstolenes uafhængighed og magtens tredeling.

Hvilke samfundstendenser – i og uden for Danmark – i forhold til retsplejens fremtid skal vi være opmærksomme på?

Sidste år markerede vi også – og med rette – 800-året for slaget ved Lyndanisse, hvor Dannebrog ifølge legenden den 15. juni 1219 faldt ned fra Himlen og bragte sejr til de danske korsriddere, der havde invaderet det, der i dag er Estland. Vi gjorde det, også selv om beretningen om Dannebrog har forbavsende lighedspunkter med beretningen om den romerske kejser Konstantin den Store, som Gud både under hans og hans hærs march mod Rom og natten før Slaget ved den Milviske Bro i en drøm åbenbarede sig for ham og varslede, at Konstantin den følgende dag, den 28. oktober 312, kunne sejre under det kristne kors' tegn.

Men det er ikke alle gode gaver, der kommer ovenned. Frederik den VII var nok "grundlovens giver", men grundloven kom ikke af sig selv. Det gjorde retsplejeloven heller ikke. Hverken i stort eller småt. Når vi i Danmark f.eks. har så høj grad af mundtlighed i retsplejen, som vi har, skyldes det, at vores forfædre (og -mødre, da de fik stemmeret i 1915) ville det sådan – undervejs inspireret af blandt andre Grundtvig, Hørup og Højskolebevægelsen. Retsplejelovens regler om strafferetsplejen baserer sig på en lang række af vanskelige afvejninger mellem på den ene side hensynet til sagens opklaring og på den anden side beskyttelsen af privatlivets fred og den mistænktets retssikkerhed. Disse regler er heller ikke faldet fra Himlen, men er resultatet af grundige og vanskelige politiske afvejninger og valg.

Det bør man ikke glemme. Hverken retsstaten, freden i Europa, vores økonomiske velstand, velfærdsstaten eller den fri bevægelighed over grænserne, vi havde, indtil Covid-19-pandemien lukkede os ned, er kommet af sig selv. Det er alt sammen – tillige med eventuelle fejl og mangler – et resultat af, hvad vi selv og ikke mindst vores forfædre og -mødre i ind- og udland har arbejdet og kæmpet for. Der er ingen naturlov, der sikrer, at det ikke igen kan forsvinde som dug for solen.

Er den danske retspleje og retsstat under pres?

Når en af mine gode danske venner af og til i vores samtaler om tidens juridiske spørgsmål og tildragelser i Danmark sukker, for derefter at mindes ”dengang solen aldrig gik ned over den danske retsstat”, er det nok med et lille glimt i øjet, men bestemt også med en undertone af bekymring. En bekymring, som jeg deler. I mangt og meget går det fortsat rigtig godt i Danmark, hvor vi både har en forvaltning og en retspleje, som mange i udlandet med rette misunder os.

Men måske er der lidt flere sprækker, der åbner sig, lidt flere situationer, hvor spørgsmålet om, hvorvidt målet har været nær ved at hellige midlet, kan melde sig. Man behøver ikke at se særlig langt ud over rigets grænser for – også blandt vores allierede og nærmeste samarbejdspartnere, herunder flere EU-medlemslande – at se, hvor farlig en glidebane det kan være at lade stå til. Der er desværre tale om en meget bekymrende tendens i tiden. Noget, som vi skal være opmærksomme på – både hos os selv og i den omliggende verden, som vi er tæt forbundne med og afhængige af. Noget, som vi, selv i disse Covid-19-tider, har en tilbøjelighed til at glemme.

Hvad er dit største håb i forhold til ”at pleje ret” de næste årtier?

Jeg håber, at vi i de næste årtier vil blive bedre til at se, tænke og handle i et længere, større og sandere perspektiv. Ikke kun når det drejer sig om freden, klimaet og velfærden, men også når det gælder at bevare og udvikle demokratiet og retsstaten. For også her er der behov for til stadighed at udvise rettidig omhu. Både i Danmark, i EU og i de mangfoldige andre internationale sammenhænge, som vi indgår i.

Retsplejeloven har naturligvis også sin begrænsning. Min gamle far, der som ung havde oplevet den tyske besættelse af Danmark, herunder været vidne til de danske myndigheders internering i 1941 af de danske kommunister, plejede at sige både om frihedsrettighederne i grundloven og garantierne i retsplejeloven, at ”de gælder heldigvis, men desværre kun indtil der en dag virkelig er brug for dem”.

Der er noget om det, og man skal ikke være naiv. Jura og politik lader sig ikke så let adskille. Men man skal ikke heraf udlede, at grundloven og retsplejeloven ikke spiller en rolle, endda en vigtig rolle for vores måde at træffe beslutninger, også svære og tunge beslutninger, på. Man skal heller ikke undervurdere retsplejelovens og andre grundlæggende retlige strukturers betydning som en forankring og forstærkning af fundamentet for vores land og vores styreform. Hvis vi skønner på vores demokrati, bør vi også passe på vores grundlov og vores retsplejelov, især når det måske trækker op til storm, og uanset om vi i så fald kan være sikre på, at digerne kan holde.

Vi skal i den forbindelse være opmærksomme på, at når vi leger med tanken om at sætte os ud over de internationale konventioner mv., som vi selv har tilsluttet os, så bevæger vi os ad en farlig vej. Det er naturligvis legitimt at være uenig i og kritisere en domstolsafgørelse. Det gælder, uanset om afgørelsen er truffet af Højesteret i København, EU-Domstolen i Luxembourg eller Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg. Der er også situationer, hvor jeg, som regel i mit stille sind, spørger: ”Var det nu virkelig nødvendigt – kunne man ikke have brugt en mindre hammer?”.

Det kan f.eks. være, når en ordning, der i Danmark og andre medlemslande

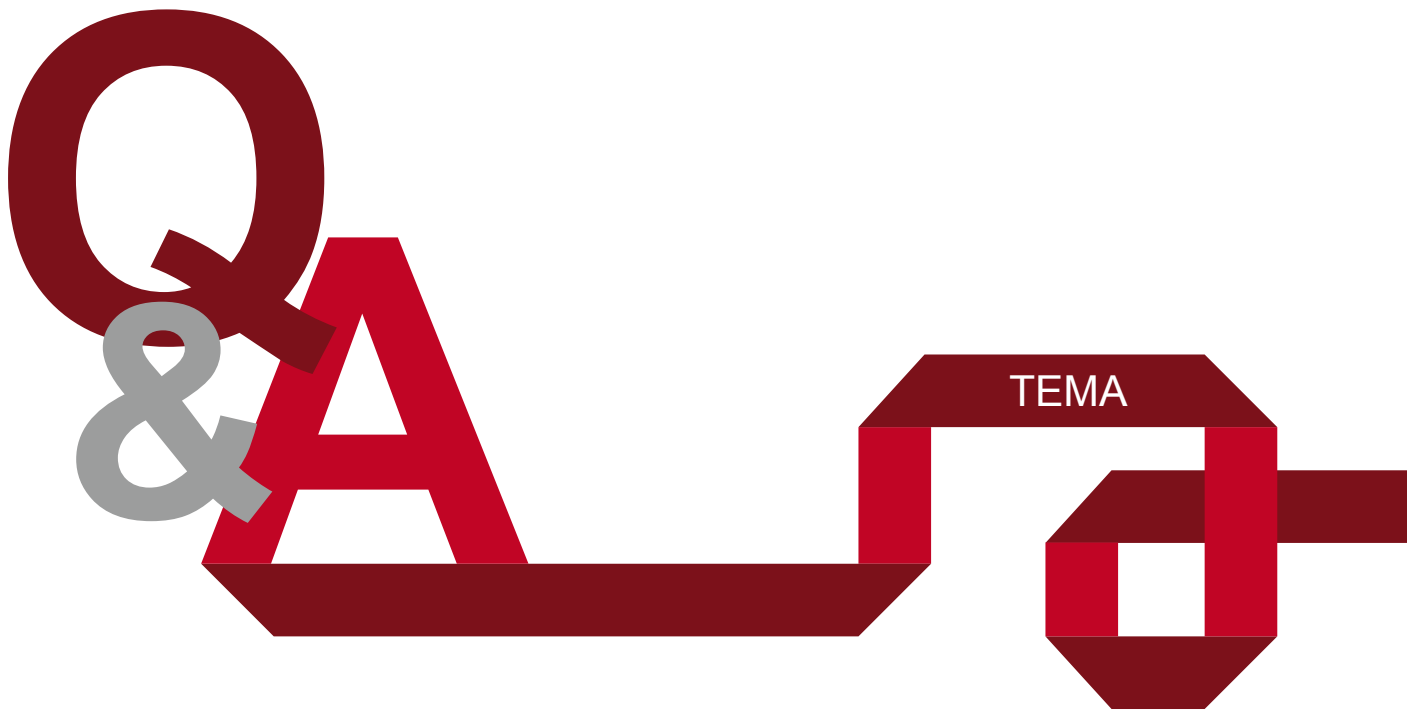
i flere årtier og på baggrund af solide historiske traditioner har fungeret aldeles glimrende, underkendes af EU-Domstolen af principielle grunde på EU-traktatniveau. Men hvor det hører med i billedet, at tilsvarende ordninger i visse andre medlemslande, der ikke har nogen lang demokratisk historie og tradition at støtte sig til, ikke fungerer tilsvarende uproblematisk.

Her er det efter min opfattelse en god idé at trække vejret en ekstra gang og overveje, om ikke vi kan leve med denne form for ”collateral damage” for at beskytte retsstaten, der hvor den umiddelbart er truet. Fordi det er en pris, vi somme tider må betale for at være med i og beskytte det retligt forpligtende fællesskab, vi har tilsluttet os. Et fællesskab, der har forenet de 27 medlemslande i deres forskellighed, og som ikke er perfekt, men ikke desto mindre har bidraget meget væsentligt til at sikre både freden og velstanden i Europa i mere end 60 år, og som efter min opfattelse er helt nødvendigt, hvis vi skal gøre os forhåbninger om at kunne løse de klimaproblemer, som vi står over for.

Det er en gammel sandhed, at vi mennesker ofte ikke rigtig forstår, hvad vi har, før vi har mistet det. Det er en sandhed, der også er blevet et tema i poesiens verden. I vores sangskat er der også sat spørgsmålstegn ved, om det nu også er en dansk spidskompetence i tide at erkende de store trusler og agere adækvat på dem.

Selv om blandt andre adskillige danske dommere og advokater samt politikere fra en bred vifte af partier faktisk, som mange af deres udenlandske kolleger, er opmærksomme på en række af de trusler, der lurer mod retsstaten, får I her alligevel til slut første vers af Povl Dissings efterhånden gamle sang ”Lykkelænder”:

.....
”Mellem bøgeblade
blinker bølger glade
luften synes klar når himlen blåner
flade, lade
li’som ligeglade
hytter sig i hast hver gang det gråner
– Råbet lød som om det kom så langt,
langt borte fra
ingen tænkte på at tænke på hvor tæt
på det var”
.....

Hvorfor fejrede vi overhovedet retsplejeloven?

Retsplejen giver os strukturen og rammerne for, hvordan retsstatsprincipperne bliver udlevet i praksis. Den fastsætter, hvordan begge parter i en sag skal opføre sig. Retsplejeloven adfældsregulerer for at beskytte det enkelte menneske mod overgreb. Den giver rammerne for, at den enkelte beskyttes mod forbrydelser, og sikrer, at de, som bliver mistænkt eller anklaget for forbrydelser, har lovsikrede rettigheder og får en retfærdig rettergang.

Med andre ord skal retsplejeloven sikre, at det danske retssystem i sin iver efter at beskytte borgerne mod forbrydelser samtidig står vagt om, at enhver betragtes som uskyldig, indtil det modsatte er bevist. Og at ingen må straffes uden lovhjemmel og stort set altid ved dom.

Offentlighed i retsplejen er grundlovsfæstet, men det er i retsplejeloven, at reglerne om offentlighed og mundtlighed i proceduren bliver udmøntet. Loven fastslår i øvrigt så væsentlige emner, som at advokaterne er uafhængige, og at rollen som dommer (domstol) og anklager (politi) er adskilt. Før retsplejeloven blev indført, var det den samme dommer,

der undersøgte en given sag og efterfølgende afsagde dommen.

Hvordan påvirker den det danske samfund anno 2020?

Retsplejeloven indeholder stort set samme antal paragraffer, som den gjorde, da den blev vedtaget. Men den bliver kontinuerligt fornyet i takt med, at samfundet ændrer sig, og det er nødvendigt for, at loven er tidssvarende. Seneste skud på stammen er justitsministerens ønske om, at Retsplejerådet skal se på, om antallet af civile sager falder ved domstolene, og i givet fald overveje relevante forslag, fordi den bagvedliggende præmis er, at tvister, der ikke kan løses i mindelighed, skal afgøres ved domstolene. Dommene skal være skriftlige og offentligt tilgængelige. Sådan bevarer vi retsstaten.

Hvilke samfundstendenser – i og uden for Danmark – i forhold til retsplejens fremtid skal vi være opmærksomme på?

Digitaliseringen af Danmark er godt i gang og forenkler vores hverdag og giver os nye redskaber og bedre oversigter.

Samtidig er digitaliseringen en afgørende ressource for fremtidens økonomiske vækst, velstand og velfærd. Men digitalisering indeholder også snubletråde. Når al lovgivning skal gøre digitaliseringsklar, er det, fordi lovgivningsprocessen skal tage højde for, at love og regler skal fungere i praksis og kunne administreres digitalt. Snubletråden ligger de steder, hvor lovgiver har indskrevet et skøn i reglen. Meget ofte er den der af gode grunde, men den er ikke særlig digitaliseringsvenlig.

Oven på digitaliseringen følger den kunstige intelligens. Kunstig intelligens er uovertruffen til at udfinde mønstre og genkende og rekreere. Sagt populært er kunstig intelligens næsten født til at være der for de mange. Den er dog ikke født til at være der for de få. Sagt lige så populært så har vi brugt de seneste mange århundreder på at finde fælles fodslag, der netop skal beskytte de få – uanset hvem "de få" er. Den bias skal vi være opmærksomme på, når vi anvender kunstig intelligens i vores juridiske verden. På samme måde har vi igennem århundreder været vant til, at vi kan drøfte loven, beslutte den politisk og nedfælde den med ord. Men i en digital verden fodrer vi med

**Merethe Eckhardt, udviklingsdirektør
i Domstolsstyrelsen**

data, og maskinen spytter reglerne ud. Så tidspunktet for at skabe reglerne, eller rammerne for reglerne, ligger allerede i kodningen, og kodningen foregår ikke på et ordinært sprog.

Endelig er der brug for at have opmærksomhed på nyudvikling. Kunstig intelligens skaber mere af det samme inden for den til enhver tid eksisterende bane. Men den nytænker ikke af sig selv, og den opfinder ikke nye veje af sig selv.

Er den danske retspleje og retsstat under pres?

Danmark har stadig verdens bedste retsstatsgarantier ifølge den årlige rapport fra World Justice Projects Rule of Law Index 2020, som blev offentliggjort i marts 2020. Danmark ligger, ligesom sidste år, nummer 1 blandt 128 lande målt på otte parametre. Norden dominerer generelt med Danmark på en førsteplads efterfulgt af Norge, Finland og Sverige. Der bliver målt på følgende otte kriterier: uafhængighed, fravær af korrupsion, åben lovgivning, fundamentale rettigheder, orden og sikkerhed, opretholdelse af regler, civil retspleje og strafferetspleje. Der er grund til at være stolt af og fortsat stå

vagt ved de principper. Det er derfor også glædeligt, at de tiltag, vi har set under Covid-19, er født med solnedgangsklausuler. Vi har brug for et samfund, der kan regulere hurtigt i uventede situationer, men også for at sikre, at den nødvendige grundighed bliver tilført på et senere tidspunkt, eller at de ekstra foranstaltninger kan fjernes, når der ikke længere er behov for dem.

Hvad er dit største håb i forhold til "at pleje ret" de næste årtier?

Mit største håb er, at retten fortsat skal være moderne og tidssvarende. I konsekvens af det må rollen fastholdes, men udøves anderledes. Særligt er der behov for at være opmærksom på, at det design og den implementering af AI-værktøjer, man arbejder med, respekterer de fundamentale menneskerettigheder og ikke ubevidst kommer til at diskriminere. Det kræver en helt særlig opmærksomhed på kvaliteten og karakteren af den data, vi vælger at oplære den kunstige intelligens med.

Vi borgere skal lære at agere i en digital verden og opnå digital handlekraft. Det betyder, at der skal være et stærkt

element af oplysning og informationspligt. Kun derved kan den enkelte borger i retssamfundet træffe et informeret valg, være i kontrol, forstå en afgørelse og fortsat have tillid til retssystemet. Alternativet er fremmedgørelse, uforståenhed og derfor en manglende accept af den måde, retten bliver plejet på.

Endelig håber jeg, at vores ret fortsat bliver kendetegnet ved offentlighed og åbenhed. Digitale algoritmer er ofte stærke forretningshemmeligheder, men de algoritmer, der kommer til at ligge til grund for juridiske afgørelser, bør være åbne og tilgængelige, så de til enhver tid kan være genstand for revision og demokratisk kontrol.

Q & A

Hanne Juncher har, qua sin stilling, udelukkende forholdt sig til de spørgsmål, som kan besvares i et europæisk perspektiv.

Hanne Juncher, afdelingschef for Justice and Legal Co-operation, Directorate General of Human Rights and Rule of Law, Europa-rådet

Hvorfor fejrede vi overhovedet retsplejeloven?

Det er bestemt værd at fejre et dokument, der udstikker regler og garantier for, hvilke procedurer der gælder ved domstolene, og hvordan individets rettigheder beskyttes i den retlige proces. Retsstaten har vist sig at være potentielt sårbar i nogle lande og under nogle omstændigheder. Lad os være glade for de mekanismer, vi har, og anerkende, at de er der for at sikre legalitet, retssikkerhed, lighed for loven og "equality of arms".

Hvilke samfundstendenser – i og uden for Danmark – i forhold til retsplejens fremtid skal vi være opmærksomme på?

I Europarådet arbejder vi på at fremme dialog og gensidig respekt mellem de tre statsmagter. Vi lægger stor vægt på, at ændringer af lovgivningen, der potentielt kan påvirke retsvæsenets og individuelle dommers uafhængighed, vedtages gennem en transparent og inkluderende proces, med høring af alle de berørte parter.

Generelt i Europa ser vi tilfælde, hvor den udøvende magts ønske om at påvirke arbejdet i nationale retsvæsen – og domstolenes sammensætning – er blevet tydeligere. Det viser sig ved, at politikere retter offentlig kritik af retsvæsenet og efterlyser tiltag til modernisering og

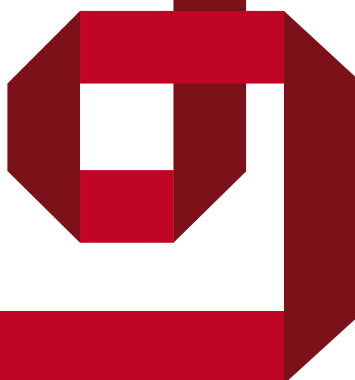
bekæmpelse af korruption, som er baseret på en fornyelse af dommerstanden. Det er selvfølgelig bekymrende og går imod vores overordnede mål, som netop er at styrke domstolenes uafhængighed og at forbedre retsplejen til fordel for dem, der bruger systemerne og har brug for beskyttelse.

Vi bliver også bekymrede, når vi ser eksempler på koncentrationer af beføjelser inden for en enkelt institution eller person, om det er en præsident, en justitsminister, en enkelt national retsinstans osv. I nogle tilfælde er der vedtaget lovgivning, der tildeler de udøvende myndigheder meget brede beføjelser med hensyn til afskedigelse og udnævnelse af dommere, herunder højesteretsdommere, enten direkte eller på grundlag af disciplinærsager.

Andre eksempler kan være udskiftning af retspræsidenter, oprettelse af nye domstole med dertilhørende udpegning af nye dommere og ændringer i medlemskabet og mandatene i det, der kaldes retsråd (High Judicial Councils, Haut Conseil de la Magistrature).

Faren ved en sådan udvikling er jo, at når der først sættes spørgsmålstejn ved retsvæsenets rolle og integritet, risikerer man, at offentlighedens tillid svækkes, og på et tidspunkt risikerer man at nå et punkt, hvor retsstaten som sådan er truet.

Vi kan også observere, hvor svært det er at udvikle en kultur af

uafhængighed blandt dommere i systemer, hvor der ikke er en lang og dybt forankret tradition og forståelse for det. Det er meget u håndgribeligt og utrolig værdifuldt, og noget man for alt i verden må værne om, når man har det.

Der er heldigvis også positive udviklinger at notere sig. De fleste af vores medlemslande har støt øget budgetterne for domstole og retshjælp siden 2010. Mange lande har gjort meget for at etablere meritbaseret udnævnelse og evaluering af dommere og anklagere, og for at have disciplinære systemer der følger Europarådets anbefalinger. Ligeledes investerer mange lande betydeligt i den faglige uddannelse af deres dommere og anklagere.

Europarådet har en række organer, der er aktive på dette område: Kommissionen for Demokrati gennem Lov (Venedigkommissionen), Gruppen af Stater mod Korruption (GRECO), Det Europæiske Konsultative Råd af Dommere (CCJE), Det Europæiske Konsultative Råd af Anklagere (CCPE) og Den Europæiske Kommission for Retslig Effektivitet (CEPEJ).

Og så er der en voksende retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) vedrørende dommeres uafhængighed, og de proceduremæssige krav hvis en dommer skal igennem en disciplinærsag eller i øvrigt fjernes eller forflyttes mod sin vilje.

Hvad er dit største håb i forhold til "at pleje ret" de næste årtier?

Et af mine håb er, at Europarådets medlemslande engagerer sig i at pleje

deres ret i god tro, med de nødvendige ressourcer og i samarbejde og samklang med deres egne institutioner og domstole.

Jeg håber, at tendensen til at instrumentalisere domstole og retssager politisk tager af, at politikere vil modstå fristelsen til at underlægge sig domstole og dommere (og lovgivning), og til at opfatte retssystemet som et våben eller et middel de kan bruge til at beskytte sig selv eller forfølge forgængere eller opposition.

Jeg håber også, at vi kan gøre en forskel på europæisk plan, at EMD's afgørelser fortsat vil støtte for nationale domstole, og at de afgørelser, der vedrører dommeres situation, ligeledes vil blive fuldt implementeret.

Jeg håber, at AI vil bibringe større effektivitet og måske forudsigelighed, og især at AI vil blive anvendt med fuld

respekt for de fem grundlæggende principper, som CEPEJ har udstukket i deres 2018 "Ethical Charter on the use of AI in Judicial Systems"; det vil sige beskyttelse af menneskerettighederne i design og brug af AI, ikke-diskrimination, kvalitet og sikkerhed, transparens og fairness samt bruger-kontrol.

Endelig kigger vi i Europarådets mellemstatslige samarbejde i øjeblikket på, om der er behov for en konvention eller et andet juridisk instrument på europæisk plan til at beskytte retten til at udøve advokatvirksomhed. Det vil vise sig, om medlemslandene beslutter sig for det, som i givet fald ville supplere EMRK's artikel 6, på et område hvor vi modtager meldinger om alvorlige udfordringer i visse lande.

FAKTA

Europarådet blev oprettet i 1949 og givet til opgave at fremme demokrati, menneskerettigheder og retsstatsprincippet. Dets hovedsæde er i Strasbourg. Organisationen har i dag 47 medlemslande, inkl. Rusland og Tyrkiet. Danmark er et af de originale medlemmer. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er en del af Europarådet.

Du kan læse mere om Venedigkommissionen her: www.venice.coe.int

Du kan læse mere om GRECO her: www.coe.int/en/web/greco

Du kan læse mere om CCJE her: www.coe.int/en/web/ccje/home

Du kan læse mere om CCPE her: www.coe.int/en/web/ccpe

Du kan læse mere om CEPEJ her: www.coe.int/en/web/cepej

Du finder CEPEJ's "Ethical Charter on the use of AI in Judicial Systems" her: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>

Mikael Sjöberg, formand for Dommerforeningen

Hvorfor fejrede vi overhovedet retsplejeloven?

Der er i høj grad grund til at fejre retsplejeloven, som vi gjorde det sidste år, da den fyldte 100 år. Den var et stort tema på vores årsmøde i Dommerforeningen. Vi havde indlæg om både strafferetsplejen og de civile sager.

Hvordan påvirker den det danske samfund anno 2020?

Retsplejeloven er hele ryggraden i vores retssystem. Den indeholder mere end 1.000 bestemmelser om rettens pleje – om retterne, om anklagemyndigheden, om andre retlige institutioner, herunder DUR, og Klageretten. Den indeholder regler om retsplejen; om måden, vi behandler straffesager og civile sager på. Retsplejeloven genspejler flere af grundlovens frihedsrettigheder og indeholder de meget vigtige regler om frihedsberøvelse, varetægtsfængsling og tvangsindgreb. Ja, man kunne blive ved: Den er skelettet i vores retsstat. Den er for juristen vel, hvad bogen om anatomi er for medicineren. Den indeholder kort sagt alle de regler, der gør, at Danmark kan kalde sig en retsstat.

Men den indeholder frem for alt regler om vores institutioner. Den magtfordeling, som vi kender fra grundlovens § 3, har fundet sit udtryk i retsplejeloven. 70 år efter den første grundlov fik vi den opdeling mellem politi/anklagemyndighed og domstolene, som vi opfatter som det naturligste i verden. Før retsplejeloven var dommerne både anklagere og dommere – noget, vi i dag synes ligger lysår fra vores kultur og vores opfattelse af en retsstat. Men den danske retsstat er faktisk ikke ældre. Til gengæld tror jeg, at den er dybt indgroet i befolkningen. Det sidste skyldes nok ikke mindst, at en stor del af befolkningen til daglig er domsmænd eller nævninger. Den danske retspleje tilføjes det bedste, den kan, fra befolkningen, og folk går hjem fra retten og beretter om, at "i dag har de plejet ret". Den vekselvirkning tror jeg ikke, at vi skal underkende betydningen af.

Retsplejeloven er en levende, dynamisk lov. Den bliver vel i gennemsnit ændret mindst to gange om året – fra de helt små ændringer til de større reformer. Den afspejler, at vi lever i et dynamisk samfund, og at reglerne følger med. Som dommer er retsplejeloven samtidig et af mine vigtigste redskaber. Jeg bruger

bevidst og ubevidst snesevis – ja, sikkert langt flere – af retsplejelovens bestemmelser dagligt.

Danmarks Domstole – skulle vi nu ikke se at få udtrykket ind i retsplejeloven? – er en grundlovssikret statsinstitution, en af samfundets bærende piller. Det er samtidig en levende og moderne institution, der bygger sit virke på retsplejeloven. Netop derfor skal den også være tidssvarende.

Hvilke samfundstendenser – i og uden for Danmark – i forhold til retsplejens fremtid skal vi være opmærksomme på?

Retsstaten er under pres. Overalt i Europa stækkes domstolenes uafhængighed. I større eller mindre grad, naturligvis, men ingen kan desværre sige sig helt fri. Værst står det til i Tyrkiet, hvor flere tusinde dommere under påskud af at støtte et kup, ingen nogen sinde har bekræftet eksistensen af, fra det ene øjeblik til det andet blev sat fra bestillingen og i dag må leve af hjælp udefra. Helt og aldeles uacceptabelt er det også i Polen og Ungarn, hvor regeringerne systematisk har undergravet retsstaten.

Det foregår helt åbenlyst og på demokratisk vis med parlamenterne indover. At det kan lade sig gøre, må skyldes de pågældende landes meget svage demokratiske erfaringer. Vi andre har en forpligtelse til at protestere og hjælpe. Det gør vi også, bl.a. gennem vores europæiske dommerforeninger, men det er en nærmest umulig kamp. Det kan ikke være rigtigt, at Europa – at EU i sin midte – har lande, som ikke opfylder Københavnerkriterierne og dermed i dag ikke kunne blive medlemmer af EU!

Knap så galt, men slemt nok står det til i en række andre lande ikke langt fra os, hvor regeringer bl.a. gennem ændrede sammensætninger af udnævnelsesrådene får indflydelse på, hvem der bliver dommere.

Er den danske retspleje og retsstat under pres?

Den danske retspleje er målt med de alen ikke under pres, men vi skal være meget opmærksomme. Retsstaten, som vi kender den, er en dyrebar skat, som vores forfædre kæmpede for, og som vi ikke bare må tage for givet. Der er fra politisk side – og det gælder begge fløje – et udtalt ønske om at styre, ikke kun gennem konkrete straffe og afgørelser, men også gennem bevillinger. Mange politikere har det grundlæggende svært med begrebet ”uafhængige domstole”. Det indrømmer de naturligvis ikke offentligt, nuvel, vi respekteres, men ingen tvivl om, at vi til tider er dødirriterende. Politikerne får det retsvæsen, de betaler for. Det danske retsvæsen fungerer, det er smidigt og effektivt, men det fungerer

kun så godt, fordi det er bestykket med usædvanligt dedikerede dommere og medarbejdere. De yder alle mere, end man kan forvente, og det er der desværre ikke altid megen politisk forståelse for.

Jeg håber og tror, at Danmark vil blive ved med at være en retsstat. Men vi skal være vågne og markere, hver gang vi føler det går den gale vej. Jeg ser nogle kedelige tendenser disse år, hvor særligt den personlige frihed er under pres, men jeg tillader mig trods alt at være optimistisk på retsstatens vegne.

Hvad er dit største håb i forhold til ”at pleje ret” de næste årtier?

Domstolene er i dag det primære konfliktløsningsorgan. Det skal vi blive ved med at være. Vi skal derfor udvikle os og holde ører og øjne åbne. Vi skal være åbne for at få flere varer på hylderne – som vi f.eks. var med retsmægling. Vi skal samtidig være en moderne, attraktiv arbejdsplads, der til enhver tid kan tiltrække de bedste jurister og kontorfolk.

Det kommer ikke af sig selv. Domstolenes succes i dag er ikke kommet af ingenting, og formår vi ikke at fortælle de politikere, der i sidste instans sidder med ansvaret, at vi skal have en ordentlig saltvandsindsprøjtning for at holde dampen oppe, mister vi vores betydning. Ikke her og nu, men langsomt hen ad vejen. Det vil være til uoprettelig skade for samfundet.

COVID-19

”DET ER EN MEGET STOR ØVELSE AT SÆTTE DOMSTOLENE PÅ NØDBLUS”

Da corona-krise i begyndelsen af marts for alvor ramte Danmark, ændrede livet sig for langt de fleste. Det meste af samfundet lukkede ned, kun få kunne gå fysisk på arbejde, børn og unge skulle i skole hjemmefra, og i en lang periode blev det umuligt at se venner og familie, som man ikke delte matrikel med. Også Danmarks Domstole måtte hurtigt omstille sig til en ekstraordinær situation.

Af Nana Vogelbein

Danmarks Domstole lukkede ned den 13. marts 2020 og overgik til nødberedskab. Domstolsstyrelsens it-support måtte fra den ene dag til den anden sørge for at sikre fjernopkobling til domstolenes mange medarbejdere. Der havde hidtil kun været et begrænset antal licenser ved domstolene. De tilgængelige licenser blev i første omgang fordelt mellem retterne, Procesbevillingsnævnet og Domstolsstyrelsen. I baggrunden arbejdede Domstolsstyrelsen hårdt på at skaffe 2.000 yderligere licenser til fjernopkobling. Det lykkedes på kort tid og var vigtigt

for, at domstolene lynhurtigt kunne iværksætte et nødberedskab med afvikling af kritiske sager og udvide hjemmearbejdet på så mange områder som muligt.

På distancen

Pludselig skulle medarbejderne omstille sig til nye måder at løse opgaver og samarbejde virtuelt på. Malene Urup, retspræsident ved Retten i Aalborg, udtalte under nødberedskabet:

”Vi var hurtige til at omstille retten og havde fra begyndelsen

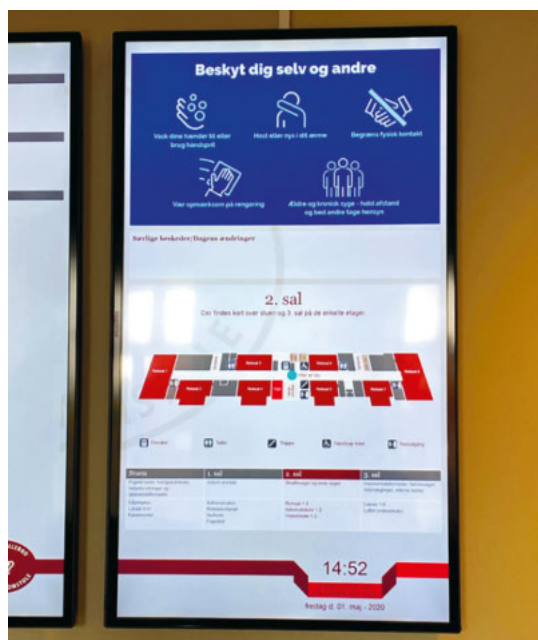
Københavns Byret

Retten i Aarhus

Retten i Esbjerg

Retten i Hillerød

fokus på at få hjemmearbejdet i gang med det samme. Medarbejderne har udvist stort engagement og kreativitet med fokus på, at vi ikke skal samle til bunke, men fortsat varetage flest muligt opgaver. Omstillingsparatheden har været imponerende, og nu er det næsten, som om vi altid har arbejdet på distancen”.

Dansk inspiration

Efter seks usædvanlige uger med nødberedskab genåbnede

Danmarks Domstole den 27. april 2020. Forud for genåbningen var der, i tæt samarbejde med sundhedsmyndighederne og med tæt inddragelse af både domstolenes personaleorganisationer, advokatforeningerne og Rigsadvokaten mv., gennemført et stort arbejde med at lave en fælles genåbningsplan for alle retter. Som en del af genåbningen fik Domstolsstyrelsen ansvaret for at stå i spidsen for et såkaldt sektorpartnerskab, der i samspil med straffesagskædens aktører, Familieretshuset, advokatforeningerne, domstolenes personaleorganisationer,

COVID-19

Retten i Helsingør

sundhedsmyndighederne, Arbejdstilsynet og Justitsministeriet skulle sikre en ansvarlig genåbning af domstolene.

”Deltagerne i sektorpartnerskabet har udtrykt anerkendelse af og opbakning til den måde, som genåbningen af domstolene forløb på. Vi har efterfølgende fået mange forespørgsler fra udenlandske organer og fra styrelsens pendants i udlandet om at se planen, og Danske Advokater har oplyst, at de har oversat vores genåbningsplan til engelsk og deler den rundt i verden til inspiration. Det er glædeligt, at vores professionelle brugere og samarbejdspartnere bakker op om vores arbejde. Jeg ved, hvilken stor og ekstraordinær indsats der er blevet ydet af alle aktører ved Danmarks Domstole for at finde kreative løsninger og få retterne genåbnet igen på en tryk og forsvarlig måde. Det fortæller noget om, hvor fleksibel en organisation vi er”, siger Kristian Hertz, Domstolsstyrelsens direktør.

I lejede lokaler

Efter genåbningen manglede retterne på grund af sundhedsmæssige afstandskrav lokaler til store sager. Derfor lejede domstolene plads i Bella Center i København. Aftalen omfatter en større hal til retssale og større områder til arrestanter og votering. Der er indrettet to retssale på mellem 900 og 1.200 kvadratmeter med plads til op til 20 tiltalte i den største retssal. Begge retssale kan indrettes til domsmandssager og nævningsager efter behov. Det er primært Østre Landsret og Københavns Byret, der benytter lokalerne. Aftalen med Bella

Center løber til 1. september 2020. Domstolsstyrelsen er fortsat i gang med at se på muligheden for at leje yderligere lokaler, både i og uden for København.

En flot start

Byretterne lagde flot ud efter genåbningen. I uge 18, da Danmarks Domstole genåbnede, havde byretterne en samlet produktion på 87 pct. i forhold til produktionen i en gennemsnitlig uge i 2019. Den efterfølgende uge, hvor der blot var fire arbejdsdage, nåede produktionstallet op på 91 pct. Ugerne derefter viste, at retterne stort set var tilbage i normal kadence.

”Vi forventede at nå en sagsafvikling på op mod 75 pct. efter genåbningen. Retterne arbejdede hårdt for at klare flest muligt sager efter genåbningen, og jeg er glad for, at vi kom bedre fra start end forventet. At byretterne så allerede i uge 20 leverede en samlet produktion på tværs af straffe-, civile- og skiftesager på 113 pct. i forhold til en gennemsnitlig uge i 2019, med de fortsatte sundhedsmæssige krav til afstand, hygiejne og rengøring, er et rigtig flot resultat”, fastslår Kristian Hertz.

Stor vilje

Som det fremgår af Domstolsstyrelsens årsrapport for 2019, var sagsbehandlingstiderne allerede inden corona-krisen vokset, og nedlukningen optrappede situationen. Som et led i genåbningsplanen kunne de retter, der havde behov for det, beramme sager helligdage, som grundlovsdag, samt lørdage for at sikre en fleksibel sagsafvikling. Flere retter holdt i større eller mindre omfang derfor åbent grundlovsdag i år, og mange retter behandler sager på lørdage.

”At retterne tager dage, hvor Danmarks Domstole normalt holder lukket, i brug, vidner om, at der er en stor vilje til at få afviklet nogle af de sager, som er blevet udsat. Der er stadig et efterslæb på flere tusinde sager som følge af nedlukningen, som det kommer til at tage tid at få afviklet – også selv om alle nu er kommet rigtig godt i gang. Sammenfattende synes jeg bestemt, at vi kan være stolte af den måde, vi håndterede og kom igennem nødberedskabet på. Det er en meget stor øvelse at sætte domstolene på nødblus og sætte 2.500 medarbejdere til at arbejde hjemme fra privaten. Det var også en meget stor øvelse at åbne igen. Nu kigger vi fremad og retter fuldt fokus på at fastholde Danmarks position som verdens bedste retsstat”, siger Kristian Hertz, Domstolsstyrelsens direktør.

FAKTA

I genåbningsugen havde byretterne en samlet produktion på 87 % i forhold til produktionen i en gennemsnitlig uge i 2019. For straffeområdet var tallet 87 %, for civilområdet 79 % og for skifteområdet 106 %

I uge 19, som blot havde fire arbejdsdage, var det samlede produktionstal for byretterne 91 %.

Tallet for straffeområdet var 107 %, for civilområdet 74 % og for skifteområdet 98 %

Byretterne leverede i uge 20 en samlet produktion på tværs af straffe-, civile- og skiftesager på 113 % i forhold til en gennemsnitlig uge i 2019.

Mange medarbejdere ved retterne udfører opgaver, som den brede offentlighed sjældent hører om, men som har stor betydning for, at retten fungerer. I dette nummer af Retten Rundt sætter vi fokus på nedlukningen af Danmarks Domstole, det efterfølgende nødberedskab, og tiden efter at Danmarks Domstoles genåbnede oven på corona-krisen.

Tekst: Nana Vogelbein · Foto: Privat

MØD MEDARBEJDERNE

DIANA VALIN BERTELSEN

46 år
Kontorfuldmægtig, udlært
advokatsekretær
Retten i Esbjerg
Ansæt pr. 1. januar 2017
Tidligere Advokathuset i Esbjerg samt
advokatfirmaet Hjerrild & Bisgaard

FRA ARBEJDE PÅ DISTANCEN TIL EN NY HVERDAG

Vores hjemsendelse gav en underlig følelse. Vi vidste ikke, hvornår vi skulle møde på arbejde igen, og i begyndelsen, da uvisheden om coronavirusen var stor, føltes alting ubehageligt og usikkert. Der gik en lille uge, fra jeg blev hjemsendt, til jeg havde fået etableret hjemmearbejdsplads. Jeg nåede at arbejde hjemmefra to dage, hvor jeg passede akuttelefonen og embedsmailen, før jeg blev kaldt på arbejde. Vores vagt skulle holde ferie, så jeg blev bedt om at varetage hendes arbejdsfunktioner i retten med hjælp fra en kollega.

Det er rart at være tilbage på arbejde og få lov til at udføre mit arbejde, som jeg sætter en ære i. Jeg er superglad for plexiglasset, der er blevet sat op i informationen. Det giver mig en tryghed i disse tider. Man skal ikke hele tiden være ræd for, om borgerne kommer for tæt på, og være bange for, at afstanden ikke overholdes. Det er dejligt, at

hverdagen er ved at normalisere sig igen, og vi har fået berammet masser af sager, som behandles.

Jeg har altid sprittet mine hænder meget af. Også før corona. Jeg har mange "fingeraftryk" i informationen, så god hygiejne er meget vigtig for mig. De største ændringer i min arbejdsdag er, at jeg hele tiden skal være opmærksom på, at borgerne ikke står for tæt, at der ikke går flere end maks. to personer ind i elevatoren, og at afstandskravene overholdes. Disse forholdsregler er jeg meget opmærksom på. Når jeg taler med mine kollegaer, holder vi også afstand. Det giver nogle udfordringer, forstået på den måde, at når man f.eks. skal have instruktioner fra it-afdelingen, som skal vises på skærmen, skal man sørge for, at man ikke kommer til at stå eller sidde for tæt. Ellers gør jeg, som jeg plejer: møder på arbejde glad og med en positiv tilgang til tingene. Mit motto er: "Smil til verden, og den smiler igen".

MIKKEL BACH KRISTENSEN

31 år
It- og vagtfuldmægtig
Retten i Holstebro
Ansæt pr. 1/12-2018
Tidligere EDB-Centret Holstebro,
AV-distribution

TELEFONSUPPORT OG KREATIVITET

Beskeden om nedlukning kom jo meget pludseligt, og da jeg er den eneste it-mand hos os, fik jeg fra den ene dag til den anden virkelig travlt med blandt andet at finde opladere til alle medarbejdere og sørge for, at der var VPN-opkoblinger nok. Der gik et stykke tid, før alle hjemmearbejdspladser var oppe at køre, og jeg brugte mange timer i telefonen under den første periode af nedlukningen. Der var ikke mange af mine kolleger, som jeg ikke talte med. Jeg måtte bare klø på og forsøge at hjælpe så godt som muligt. Under nedlukningen havde jeg desuden et par vagter i retten, fordi der var nogle særligt kritiske sager, som skulle gennemføres.

Det var specielt at komme tilbage i retten på fuld tid, da vi genåbnede. Der var jo ingen, der havde erfaring med at håndtere sådan en situation. Min første opgave blev at finde håndsprit. Det lykkedes, men

leverandøren havde hverken pumper eller forstøvere. Jeg måtte derfor købe og tømme sæbedispensere og glasrens, som jeg kunne bruge pumperne og forstøverne fra. Min kreativitet blev sat på prøve, og jeg måtte finde på alternative løsninger i en fart.

Den første uge efter genåbningen var stressende, travl og anderledes, men nu er hverdagen tæt på at være normal igen. Det er forskelligt, hvordan vi som mennesker har reageret på corona-krisen. Både jeg og mine kolleger overholder de sundhedsmæssige retningslinjer, men der er f.eks. forskel på, hvor meget folk har behov for at spritte af, ud over når de skal. Vi kører i et meget højt tempo sagsmæssigt, fordi vi skal indhente mest muligt hurtigst muligt, og det giver sved på panden. Men derudover er jeg glad for at være tilbage. Det er nemmere at hjælpe hinanden, når man fysisk er til stede i de samme lokaler.

KONFLIKTER DRÆNER OG SVÆKKER PRODUKTIVITET

Hver dag opstår der situationer, hvor vi opfatter tingene på en anden måde, end vores kolleger gør. Forskellige opfattelser kan blive til uenighed, og uenighed kan ende med konflikt. Ved Retten i Glostrup tages interne konflikter alvorligt og i opløbet.

Af Nana Vogelbein

Konflikter er et livsvilkår, men konflikter, som ikke bliver italesat og forsøgt løst, kan være ødelæggende. Derfor har håndteringen af konflikter stor betydning for såvel vores arbejdsliv som vores privatliv. Retten i Glostrup har de seneste tre år arbejdet fokuseret på at finde fælles fodslag og sprog, når det gælder konflikthåndtering internt i retten. Processen har inkluderet møder, temadag og undervisning af ledelse og tillidsrepræsentanter i konflikthåndtering i praksis og er udmundet i en "Vejledning om håndtering af interne forskelle, uenigheder og konflikter ved retten".

Bedre håndtering

En trivselsundersøgelse i marts 2017, som pegede på, at der var rum for forbedring i forhold til løsning af interne konflikter, blev startskuddet til processen ved Retten i Glostrup.

"Det er vigtigt, at vi i Danmarks Domstole, som dagligt beskæftiger sig med andres konflikter, fokuserer mere på, hvordan vi håndterer konflikter i eget hus. Jeg har gennem min karriere set, hvordan manglende håndtering af konflikter ender med at få uoverensstemmelser til at eksplodere. Det er drænende for den enkelte og svækker produktiviteten, at konflikter ikke tages alvorligt og i opløbet", siger Anne-Marie Boysen, dommerfuldmægtig ved Retten i Glostrup.

Sammen med kontorfuldmægtig Ida Worsaa og afdelingsleder Annette Holskou Mogensen, også begge fra Retten i Glostrup, har hun taget initiativ til og gennemført arbejdet. Anne-Marie Boysen fortsætter:

"Vi kan ikke organisere os på en måde, hvor vi undgår, at konflikter opstår, men vi kan blive bedre til at håndtere dem".

Til gavn for alle

Ifølge Anne-Marie Boysen, som har en Master i Konfliktmægling,

er det for langt de fleste skamfuldt og ubehageligt at indrømme, hvis man har en nuværende konflikt inde på livet, som man derfor vender det blinde øje til. Derfor var det i begyndelsen også svært at få medarbejderne ved retten til at forholde sig til aktuelle situationer. De fleste adspurgte ville hellere pege på andres konflikter eller gamle konflikter fra en tidligere arbejdsplads.

"Konflikt er noget, som de færreste har lyst til at tale om, og derfor oplevede vi også en form for modvilje med hensyn til at få taget hul på processen. Har man ikke lyst til at indrømme, at der er noget galt, er der heller ingen motivation til at gøre noget ved situationen. Det var afgørende for vores arbejde, at vi viste vores kolleger, at vi skulle i gang med en inddragende indsats, hvor der var mulighed for reel medindflydelse. At målet var et fælles produkt, som ville komme alle til gode", forklarer Anne-Marie Boysen.

Det bærende element

Dialog er vejen til både fælles forståelse og til at nå frem til en ny fælles sandhed, når det gælder konflikt håndtering, fastslår Anne-Marie Boysen. Derfor er en vigtig del af konflikt håndtering også at få etableret et fælles sprog.

"Et fælles sprog om konflikter gør det legitimt og muligt at tale om forskelle, uenigheder og konflikter, fordi vi beskriver tingene med de samme ord. Det er sproget, som er det bærende element, når der skal ske en kulturændring, og det er sproget, som skal bidrage til, at vi kan tale os ud af en konflikt", siger Anne-Marie Boysen.

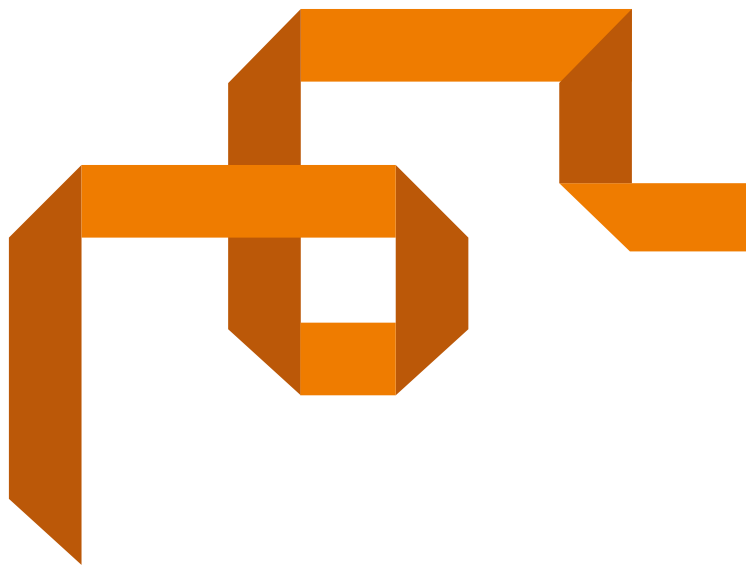
Plads til forskellighed

Hun understreger, at der heldigvis er et godt stykke vej fra forskelligheder og uenigheder til konflikt. Blot fordi man ser tingene anderledes end sin kollega, betyder det ikke, at man er i konflikt. Men når en samtale eller situation begynder at spidse til, kræver

det, at man er bevidst om, at vi som mennesker er forskellige, og at vores bevæggrunde ikke nødvendigvis er ens.

"Man skal være nysgerrig på det, man ikke kan se, men som styrer den anden part. Man skal både have mod til at spørge og til selv at fortælle, være åben for at lytte og villig til at give plads til forskellighed. Indførelsen af en konflikt håndterende kultur, hvor ledelse og medarbejdere i fællesskab, med respekt for forskelligheder, arbejder med uenigheder og konflikter som en naturlig del af opgaveløsningen, er en kæmpe gevinst for en arbejdsplads. Men også hårdt arbejde. Vores vejledning viser enighed om emnet konflikt håndtering og legitimerer, at vi italesætter emnet. Det er alle medarbejders ansvar at løfte opgaven", konkluderer hun.

Hvis du er interesseret i at læse "Vejledning om håndtering af interne forskelle, uenigheder og konflikter ved retten", kan du sende en mail til Anne-Marie Boysen.

Illustrationen er tegnet af Mette Böcher

Anne-Marie Boysens råd til andre retter, som vil fokusere på intern konflikt håndtering:

- Processen skal forankres i hele organisationen.
- Projektet bør gennemføres af en gruppe, der kommer fra forskellige dele af huset. Og med stor ydmyghed.
- Kulturændringer tager tid. Processen i Glostrup har indtil videre taget tre år, og arbejdet fortsætter. Konflikt håndtering er en livslang læringsproces.
- Det er nemmere at tale om det svære, hvis man har social kapital. Det vil sige, at man ses med sine kolleger uden for arbejdstid i en personaleforening eller lignende med tilknytning til arbejdspladsen.

FAKTA

Danmarks Domstole består blandt andet af 24 byretter, Højesteret, Vestre Landsret, Østre Landsret, Sø- og Handelsretten, Tinglysningsretten og domstolene på Færøerne og Grønland. Hver ret har en retspræsident, som er en dommer med administrativt ledelsesansvar. Det er Dommerudnævnelsesrådet, der udpeger retspræsidenterne.

AKTUELLE RETSPRÆSIDENTER

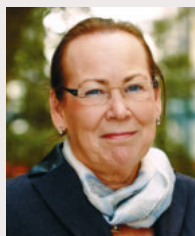
Alex Elisussen
Retten i Næstved
Foto: Lars Krabbe

Anni Højmark
Retten i Svendborg
Foto: Lars Krabbe

Betina Heldmann
Retten i Hillerød
Foto: Lars Krabbe

Bodil Ruberg
Retten i Aarhus
Foto: Kristian Brasen

Carsten Kristian Vollmer
Østre Landsret
Tiltræder 1/9 2020. Indtil 1/9 2020
er Bent Carlsen retspræsident.
Foto: Kim Matthäi Leland

Christian Lundblad
Retten på Frederiksberg
Foto: Lars Krabbe

Christian Schou
Retten i Holstebro
Foto: Lars Krabbe

Elisabet Michelsen
Retten i Lyngby
Foto: Kristian Brasen

Helle Bertung
Vestre Landsret
Foto: Lars Krabbe

Henning Larsen
Retten i Nykøbing Falster
Foto: Lars Krabbe

Henrik Agersnap
Retten i Odense
Foto: Kristian Brasen

Henrik Engell Rhod
Retten på Bornholm
Foto: Kristian Brasen

Henrik Gjørup
Retten i Kolding
Eget foto

Henrik Johnsen
Retten i Helsingør
Foto: Lars Krabbe

Henrik Møller
Retten på Færøerne
Foto: Lars Krabbe

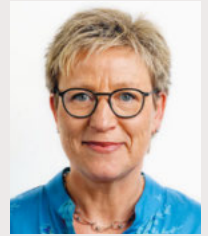
Jørgen Lougart
Retten i Roskilde
Foto: Lars Krabbe

Karen Thegen
Retten i Sønderborg
Foto: Lars Krabbe

Kirsten Thomassen
Retten i Grønland
Foto: Lars Krabbe

Laila Nitschke
Retten i Viborg
Foto: Lars Krabbe

Lotte Wetterling
Sø- og Handelsretten
Foto: Mikkel Adsbøl

Malene Urup
Retten i Aalborg
Foto: Lars Krabbe

Margit Laub
Retten i Esbjerg
Foto: Lars Krabbe

Marie Louise Klenow
Retten i Glostrup
Foto: Lars Krabbe

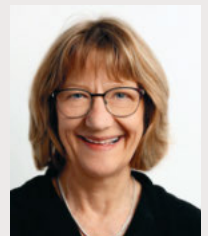
Martin Møller-Heuer
Retten i Randers
Foto: Lars Krabbe

Niels Otto Jensen
Retten i Hjørring
Foto: Flemming Dahl Jensen

Steen Friis Nielsen
Retten i Herning
Foto: Kristian Brasen

Susanne Skotte Wied
Retten i Holbæk
Foto: Lars Krabbe

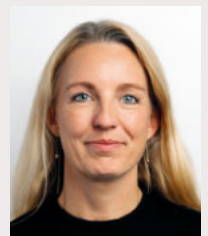
Søren Axelsen
Retten i København
Foto: Kristian Brasen

Søren Sørup Hansen
Tinglysning retten
Foto: Morten Holst Henriksen

Thomas Rørdam
Højesteret
Foto: Lars Krabbe

Trine Poulsen
Retten i Horsens
Foto: Lars Krabbe

EN TILFREDS MAND OVERLADER RORET

Bent Carlsen har truffet et hav af afgørelser med ordentlighed som kompas og stået i spidsen for en omfattende reformering af Danmarks Domstole. Efter 15 år som retspræsident ved Østre Landsret er en lang karriere som jurist ved at være til ende. Med udgangen af august skal han i gang med at nå alt det, han har til gode.

Af Nana Vogelbein
Foto Kim Matthäi Leland

Persiennerne i den nye Østre Landsret i Københavns Nordhavn skal have den helt rette farve. En forkert nuance vil få hele bygningens udtryk til at ændre sig, og æstetikken skal være i orden. Det er Bent Carlsen, retspræsident ved Østre Landsret, slet ikke i tvivl om. Han er en mand med sans for detaljen. Derfor overlades intet til tilfældighederne i rettens kommende domicil, som skal stå klart i 2021. Han betegner byggeriet som "en smuk, funktionel perle", og retspræsidenten er med ind over stort og småt i indretningen af lokalerne.

Han når dog ikke selv at få sin daglige gang på de nyopførte 16.000 m². Med udgangen af august i år lukker Bent Carlsen, efter 44 år i statens tjeneste, jurakapitlet. Og det er en tilfreds mand, som overlader roret til sin efterfølger.

"Danmarks Domstole tør gå sine egne veje nu. Vi har vores høje faglighed, og vi er mere åbne og i sync med samfundets udvikling og giver, hvad jeg mener er af afgørende værdi, en respektfuld behandling til alle. Desuden er vi blevet bedre til at kommunikere. Jeg har aldrig lagt skjul på, at kommunikation er mit hjerteblod, og at kommunikation efter min mening har afgørende betydning for befolkningens tillid til domstolene", siger Bent Carlsen.

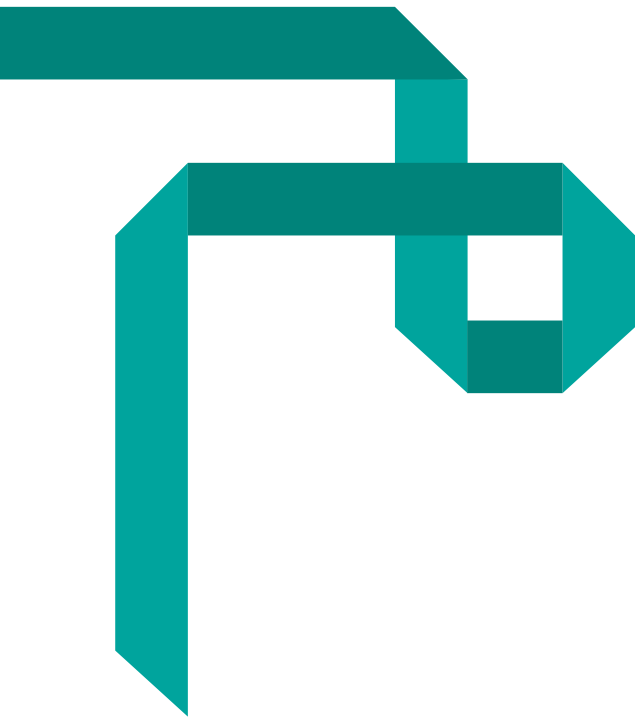
Den kreative matematiker

Bent Carlsen ville egentlig have været arkitekt. Eller fysiker. Men så hørte han om et fjernt familiemedlem i Jylland, der var dommer. Det lød også spændende, syntes han.

"Jeg har en lidt kreativ ånd, men også en matematisk tilgang til tilværelsen. Der var ikke mange job at få som arkitekt, da jeg skulle begynde at læse, og da samfundsforhold interesserede mig, sprang jeg ud i jurastudiet. Set i bakspejlet var det måske en lidt tynd analyse at basere sit karrierevalg på, men jeg fortryder ikke, at det var sådan, det blev", fastslår Bent Carlsen.

Ordentlighed som *driver*

Efter endt jurastudie gjorde Bent Carlsen gennem 10 år karriere i Justitsministeriet. Han endte med at takke nej til jobbet som kontorchef. Ministerietiden var en hård skoling, erindrer han, og der blev hævet øjenbryn, da han i løbet af sin ansættelse – som den første mand i ministeriet – bad om at komme på deltid, så han og hans kone, som også er jurist, kunne få livet med tre børn til at gå op. Men det var de halvandet år, som Bent Carlsen i 1979/80 tilbragte som dommerfuldmægtig i Helsingør, der formede ham som dommer. Og menneske.

”Vi varetægtsfængslede og isolerede ofte dengang. Det lå ligesom i tiden. På et tidspunkt fik jeg en kvinde ind i retten, som havde siddet isoleret i fire uger. Hun var meget påvirket af oplevelsen, og jeg anmodede om, at hun blev indlagt på fængslets hospitalsafdeling. En måned senere tog hun livet af sig selv. Det gjorde et dybt indtryk på mig og gav mig en klar bevidsthed om det ansvar, der følger med at være dommer. Ordentlighed har altid været en *driver* i mit virke. Det kræver empati og meget stor omhu at udøve magt over for et andet individ, som ofte er meget sårbart”, ræsonnerer den 68-årige retspræsident.

Reformeringslyst

Efter et årti som dommer ved Københavns Byret og to år som dommer ved Østre Landsret blev Bent Carlsen i 1999 direktør for den dengang nyoprettede Domstolsstyrelsen.

”Jeg havde aldrig ledet andet end retten, så det var noget af et sceneskift. Jeg kom med en vældig lyst til at reformere domstolene. Til at modernisere. De første tre år af min tid i Justitsministeriet var tillige som halvtids advokatfuldmægtig, hvor jeg mødte for retten. I den periode oplevede jeg, som bruger af domstolene, retsledelse af meget forskellig karakter. Domstolene var en meget traditionsbunden organisation, som generelt holdt en kølig distance til offentligheden. Den rolle ville jeg ændre”, forklarer Bent Carlsen.

Et dikkende halevedhæng

Han søsatte hurtigt udformningen af en kommunikationspolitik, en sprogpolitik og en formuleret målsætning for Danmarks Domstole. Bent Carlsen ansatte desuden en kommunikationsmedarbejder og præsenterede kort tid efter sin ansættelse den første udgave af det blad, som med tiden er blevet til Retten Rundt.

”Bladet havde nærmest et bedemandslook. Det var nødvendigt, at det var nobelt og signalerede seriøsitet. Ellers ville det ikke få organisationens accept og nå ud til retterne. Sideløbende med lanceringen af bladet kørte processen med at få formuleret målsætningen for Danmarks Domstole. Da vi efterfølgende ved landets retter afholdt seminarer over to dage om målsætning og værdier, blev jeg mødt af en del korslagte arme. En dommer kaldte mig sågar for ’et dikkende halevedhæng til Finansministeriet’. Der var nok en opfattelse af, at det, jeg havde gang i, var et skalkeskjul for en finansministeriel fælde”, siger Bent Carlsen.

Den pågældende dommer havde på et af seminarerne heldigvis mod til at tilkendegive, at han nu godt kunne se fidusen ved den reformering, som Domstolsstyrelsens direktør havde sat i gang.

At forklare sig

Et andet initiativ, som mødte en del modstand under Bent Carlsens direktørtid, var indførelsen af brugerundersøgelser og brug af pressemeddelelser. Mange dommere syntes ikke, at der kunne være et behov for at forklare afgørelser i øjenhøjde med borgerne, fordi pressemeddelelserne var en unødvendig popularisering af disse dommers arbejde.

FAKTA

Bent Carlsens ønske for Danmarks Domstoles udvikling:

”Domstolene bør kigge på muligheden for at digitalisere småsagsbehandlingen. I Canada løser man mindre konflikter via nettet. At overflødig gøre fysisk fremmøde og give lettere adgang til domstolene vil skabe stor værdi for brugeren. Det initiativ bør Danmarks Domstole gå videre med og tilpasse til dansk kontekst”.

FAKTA

Født 29. marts 1952 på Frederiksberg
Uddannet cand.jur. fra Københavns
Universitet i 1976
Ansæt i Justitsministeriet fra 1976
til 1986
Dommerfuldmægtig i Helsingør fra
1979 til 1980
Blev i 1987 dommer ved Københavns
Byret og fra 1997 dommer i Østre
Landsret
Direktør i Domstolsstyrelsen fra 1999
til 2005. Det var Bent Carlsen, som
tog initiativ til indførelsen af 'Bedste
Praksis' ved Danmarks Domstole,
ligesom han er idémænden bag
lederuddannelsen
Retspræsident ved Østre Landsret
siden 2005. Fratræder med udgangen
af august 2020
Bent Carlsen er gift og har tre børn

"Jeg syntes dengang som nu, at vi først kommer ud over rampen, når vi kommunikerer de afgørelser, som vi træffer, på et forståeligt niveau. Vi skal heller ikke se journalister som fjender, men forklare os over for dem. Derfor er pressekontakt dommerne ved Danmarks Domstole et meget væsentligt tiltag", vurderer Bent Carlsen.

Bent Carlsen forlod Domstolsstyrelsen på et tidspunkt, da domstolene stod over for en kommende retskredsreform og reform af tinglysningssystemet. Der var noget andet, som trak i ham.

En indsats bærer frugt

Da han i 2005 tiltrådte som retspræsident ved Østre Landsret, var han yngre end de 24 ledende retsformænd. De kendte Bent Carlsen fra de år, hvor han var dommer ved landsretten, og han havde en klar følelse af, at nogle af de ældre retsformænd så med nogen bekymring på hans reformplaner. Det skræmte nu ikke den nyudnævnte retspræsident.

"I mit virke som retspræsident har jeg søgt at føre de målsætninger og værdier, som jeg havde været med til at formulere i styrelsen, ud i livet. Jeg har søgt at støtte fagligheden og arbejdet for at skabe forståelse for, at alle, som kommer ind ad døren i retten, har krav på at blive behandlet anstændigt og med respekt. At vores retsledelse skal være professionel. Med årene har den fælles indsats båret frugt. Hvor jeg tidligere fik klager over nogle dommeres opførsel, hører det i dag til sjældenhederne. Det glæder mig", siger Bent Carlsen.

Systemet skal plejes

Retspræsidentens interesse i personaleledelse standser ikke

ved dommerne. Han sætter en stor ære i at sørge for, at alle ansatte ved retten udnytter deres potentiale til fulde, og han forsøger at løfte sine medarbejdere, hvor han kan.

"Vi har netop ansat seks nye vagter, og jeg har understreget over for dem, hvor væsentlig en rolle de spiller for retten. De er førstehåndsindtrykket, som brugeren får, og dermed lægger de snittet for, hvordan resten af oplevelsen hos os bliver. Danmark ligger nummer et i verden på mange retsstatsparametre. På tillid, på funktionalitet og på effektivitet. Det er enormt tilfredsstillende at være vidne til. Men et velfungerende system skal plejes. Af alle ansatte. Hver og en har vi et ansvar for at løse vores opgaver på den bedst mulige måde og sørge for, at vores kolleger trives og lykkes", lyder det fra Bent Carlsen.

Ingen tid til laurbær

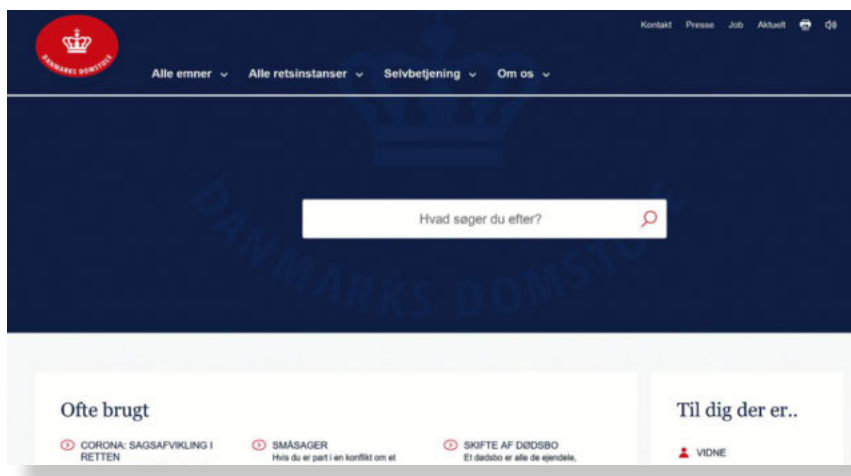
Inden Bent Carlsen går på pension, har han en række sager, som han skal have afsluttet. Der er også flere beslutninger om den nye retsbygning, der skal træffes, og så skal han have pakket sit kontor ned. Der er i det hele taget ikke rigtig tid til at hvile på laurbærene, og det er nøjagtig sådan, som det skal være, lader han forstå.

"Jeg forlader bestemt ikke domstolene udbrændt. Tværtimod. Men jeg glæder mig til at nå alt det, jeg ikke har nået de seneste mange år. Sidde i en god stol og læse en god bog. Rejse. Se mine venner og min familie. Hoppe rundt på gulvet med mine børnebørn. Komme ud i naturen".

Og lige om lidt. Så skal Bent Carlsen nyde livet på en ny måde.

DOMSTOLENE HAR FÅET NYT DIGITALT ANSIGT

Domstolens nye hjemmeside, domstol.dk, kunne den 14. maj, efter en slutspurt præget af udskydelse grundet Covid-19-nedlukningen og udfordringer hos nogle af vores it-leverandører, gå i luften.

Med 14 mio. sidevisninger og 4 mio. brugersessioner årligt er domstol.dk domstolens største og nok vigtigste eksterne informationskanal om domstolens arbejde.

Der er sket meget i løbet af de mere end 10 år, siden den gamle hjemmeside blev lanceret. Regler om tilgængelighed og GDPR er ændret. Nye vaner har vundet indpas, og i dag anvender halvdelen af hjemmesidens brugere mobil og tablet. Samtidig har brugerne i dag langt højere forventninger til hurtigt og nemt at kunne finde og forstå den information, de søger. Særligt på en offentlig side som domstol.dk.

Brugervenlig og tidssvarende

Den nye hjemmeside er en forbedring af den gamle på en række områder. Efter input fra både professionelle brugere

og almindelige borgere samt med stort bidrag fra retterne er der blevet arbejdet med at gøre hjemmesiden mere brugervenlig og tidssvarende. Både i indhold og design. De juridiske tekster er blevet gennemskrevet og omstruktureret, hjemmesiden er gjort mere handlingsorienteret med kortere og enklere vej til det, brugeren typisk søger, og der er kommet skarpere fokus på retternes hovedprodukt: domme og afgørelser.

Højesteret, Sø- og Handelsretten og Tinglysning retten er flyttet med over på domstol.dk, så alle retter, råd og nævn nu er samlet på hjemmesiden i en mere ensartet struktur. Desuden er designet blevet løftet, så det er blevet tidssvarende og mere sammenligneligt med centrale offentlige hjemmesider som virk.dk og borger.dk, samtidig med at domstolens særlige status er bevaret. Hjemmesiden

er tilpasset brug på tablet og mobiltelefon, som tegner sig for næsten halvdelen af brugen.

Som tidligere har retter, råd og nævn deres egen hjemmeside på domstol.dk med information, som specifikt handler om deres område: domsresumeer, retslistes, praktisk information om parkering, kontaktinformation m.m. Information, som er ens for mange retter, er blevet samlet på de fælles sider på domstol.dk. Danmarks Domstoles andre hjemmesider som minretssag.dk, tinglysning.dk, retgodtatvide.dk og kenddinret.dk er ikke ændret.

FAKTA OM DOMSTOL.DK

Domstol.dk har 14 mio. sidevisninger årligt. Det er især de professionelle brugere fra advokatfirmaer og myndigheder, som er flittige gæster på hjemmesiden. Almindelige borgere har ikke samme behov som de professionelle brugere. De bruger typisk hjemmesiden få gange i deres liv, hvis de skal møde i retten eller søger information om testamenter, skilsmisse, retsafgifter med mere.

Domstol.dk indeholder uddybende praktisk information om retter, råd og nævn under Danmarks Domstole og uddybende information om juridiske emner og regler. Der er også en række værktøjer og selvbetjeningsløsninger.

DIGITALISERING OG IT

Af fuldmægtig Camilla Krog, Domstolsstyrelsen

Samarbejdshåndbog

Modellen for samarbejdet mellem retterne og styrelsen omkring it-udvikling er blevet opdateret til en samarbejdshåndbog for it og digitalisering. Denne opdatering ligger i naturlig forlængelse af, at Danmarks Domstole skal arbejde med digitalisering på en ny måde, hvilket medfører en del ændringer i Domstolsstyrelsen, som også har indflydelse på samarbejdet med retterne.

”Håndbogen for samarbejde om digitalisering” er en introduktion til, hvordan vi ved Danmarks Domstole vil arbejde med digitalisering, og indeholder en præsentation af roller og ansvarsfordeling imellem styrelsen og retterne i forbindelse med it-udviklingsprojekter.

Håndbogen, der er blevet drøftet på Byretspræsidentmødet og i DHA i juni, udkommer i slutningen af juni 2020 og kan derefter findes på Intra.

Minretssag.dk

Det går generelt godt med arbejdet med Civilsystemet, og brugerne er generelt tilfredse med løsningen. Antallet af opkald til supporten ligger stabilt og på et acceptabelt niveau, og stort set alle

opkald er fra borgere, der har brug for hjælp til selve anvendelsen af systemet.

I de seneste måneder har der været betydeligt fokus på forberedelse af implementeringen af grænsefladen mellem Civilsystemet og Domsdatabasen. Dette fokus fortsætter, så grænsefladen kan blive klar til at blive testet og idriftsat efter sommerferien.

Der har desuden været fokus på forbedring af Civilsystemets performance, så den også i fremtiden vil forblive acceptabel. Arbejdet har hidtil været fokuseret på portalen og på den underliggende database, men fremadrettet vil der blive fokuseret mere på også at forbedre performance i selve sagsbehandlings-systemet (klienten).

Restriktionerne som følge af Covid-19 har betydet, at tilslutningen af Grønland og Færøerne til Civilsystemet er blevet udsat til efteråret 2020.

I de kommende måneder vil arbejdet vedrørende overgangen fra NemID til MitID samt overgangen til den nye Digitale Post blive påbegyndt. Arbejdet skal være gennemført inden sommeren 2021. Endvidere vil det være nødvendigt at se nærmere på et nyt initiativ fra

Digitaliseringsstyrelsen, ”Mit overblik”, og afklare, hvilke konsekvenser det får for Civilsystemet.

Endelig er arbejdet med at rette kendte fejl i Civilsystemet så småt startet op, og de kommende releases forventes at indeholde rettelser til nogle af de mest kritiske fejl. Der samarbejdes fortsat med Rigsarkivet omkring etablering af funktionalitet til arkivering af sagerne i Civilsystemet.

KORT NYT

Redaktionen modtager gerne forslag til 'Kort Nyt' eller andre artikler til kommende udgaver af Retten Rundt. Alle ideer – både store og små – er velkomne.

Send dit forslag eller udkast til en artikel til kommunikation@domstolsstyrelsen.dk.

Illustration brugt med tilladelse fra Henning Larsen Architects A/S.

ØSTRE LANDSRET FÅR NY RETSBYGNING

På 100-årsdagen for etableringen af Østre Landsret, den 1. oktober 2019, tog ansatte fra Østre Landsret og Domstolsstyrelsen det første spadestik til en ny retsbygning, som opføres i den københavnske bydel Nordhavn.

Østre Landsret har behov for en mere moderne retsbygning, som dels sikrer effektive arbejdsgange til glæde for dommere, brugere og tilhørere og dels understøtter de nutidige sikkerhedsmæssige aspekter.

Rettenes nye 16.000 m² bygning opføres på Trælstholmen i den københavnske Nordhavn, som den vindende

OPP-tilbudsgiver (OffentligtPrivat Partnerskab), A. Enggaard A/S med Henning Larsen Architects A/S og Norconsult A/S, lejer af Bygningsstyrelsen.

Teamet skal udover opførelsen stå for drift, vedligehold mv. i kontraktperioden på 20 år, fra bygningen tages i brug. Bygningen, som forventes at kunne tages i brug i slutningen af 2021, skal indeholde retssale, forhal og ventearealer, administrative lokaler samt en café. Den bliver bæredygtighedscertificeret efter DGNB-standarder.

STRATEGIARBEJDET FORTSÆTTER

De otte strategiske temaer i Strategi for Danmarks Domstole 2019-2022 gælder som udgangspunkt i den samlede strategiperiode, men bliver genbesøgt årligt, så det sikres, at domstolene arbejder optimalt for at understøtte de fire mål. Bestyrelsen har drøftet status for strategiske temaer 2020 i maj måned og

besluttet, at de eksisterende otte strategiske temaer fastholdes det kommende år.

Der er fokus på den indvirkning, som corona-krisen kan have haft på afviklingen af afledte projekter og indsatser i forhold til de otte strategitemaer.

”Den planlagte brugerundersøgelse, som tager afsæt i strategien,

udskydes på grund af travlhed efter corona-nedlukningen til ultimo 2020. Også sagsbehandlingsmålene for 2020 vil blive genbesøgt sammen med Økonomistyringsarbejdsgruppen. Både Ledelsesforum og bestyrelsen bakker op om den beslutning”, fastslår Kristian Hertz, direktør for Domstolsstyrelsen.

FAKTA – DE STRATEGISKE TEMAER

Stabil og fremtidssikret systemunderstøttelse
Fælles løsninger og effektiv drift
Bedste praksis
Kommunikation og branding
En moderne og attraktiv arbejdsplads med de rette kompetencer
Brugerorienteret kultur
Straffesagsområdet
Styrket governance og eksekveringskraft

FAKTA – DE FIRE MÅL

Brugerfokus (nyt mål)
Korte sagsbehandlingstider (videreførelse af mål fra forrige strategiperiode)
Ensartethed (videreførelse af mål fra forrige strategiperiode)
Kvalitet og effektivitet (nyt mål)

DANMARK HAR IGEN VERDENS BEDSTE RETSSTATSGARANTIER

Ifølge den årlige rapport fra World Justice Project har Danmark verdens bedste retsstatsgarantier. Danmark ligger, ligesom sidste år, nummer 1 blandt 128 lande målt på otte parametre. Norden dominerer generelt med Danmark på en førsteplads efterfulgt af Norge, Finland og Sverige.

Den flotte placering ligger i tråd med, at Danmark i EU's Justice Scoreboard fra 2019 også satte barren højt i EU, når det gælder uafhængighed. I scoreboardet

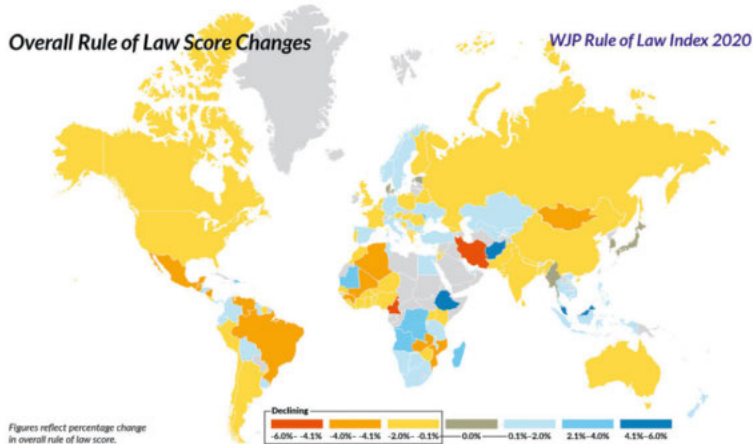
vurderes Danmark desuden til at have et af de billigste europæiske retsvæsnere (opgjort pr. euro pr. indbygger) og en høj effektivitet. For Danmarks Domstole er World Justice Projects rapport opmuntrende læsning, men sådan er billedet desværre ikke globalt set. Rapporten sætter fokus på, at retssikkerhedsprincipperne på verdensplan er under pres, og at der for tredje år i træk ses en nedadgående kurve på scoren for retssikkerhed.

”Selv om der er pres på domstolene

med mange og komplicerede sager, så cementerer undersøgelsen, at vi ikke går på kompromis med retsstatsprincipperne. Vi skal blive ved med at kæmpe for retsstatsgarantierne i Danmark. Men vi har også – sammen med ligesindede lande i Norden og andre steder – en vigtig rolle, når det handler om at fremme retsstatsgarantierne i Europa og globalt. Når det går den forkerte vej i lande, der ligger tæt på os, og som vi har et tæt samarbejde med, så skal vi hjælpe, hvor vi kan”, siger Merethe Eckhardt, udviklingsdirektør i Domstolsstyrelsen.

I januar 2020 markerede dommere fra flere end 25 europæiske lande ved en demonstration i Warszawa, at den polske retsstat er i fare. Baggrunden for demonstrationen var en række retsreformer, som ifølge polske og andre europæiske dommere underminerer domstolenes uafhængighed og magtens tredeling. Mikael Sjøberg, Dommerforeningens formand, deltog.

Du kan læse mere om World Justice Project på www.worldjusticeproject.org

Danmarks Domstole
Domstolsstyrelsen
Store Kongensgade 1-3
1264 København K

Telefon 70 10 33 22
www.domstol.dk